

UDK 371.3:93/99

Stručni članak

Članak primljen 12. ožujka 2008.

Slavica Ćosić*

POVRATNA INFORMACIJA UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA O PREDNOSTIMA I NEDOSTATCIMA HNOS-a U NASTAVI POVIJESTI

Sažetak: Članak govori o rezultatima ankete provedene u OŠ «Vladimir Nazor» u Čepinu. Ukupno je anketiran 81 učenik četiri 7. razreda.

Cilj nije bio znanstveno istraživanje, nego saznati mišljenje učenika o njihovom snalaženju u "novome" načinu rada i "starim" udžbenicima, je li im bilo lakše ili teže učiti, znaju li više ili manje... kako se osjećaju pod satom povijesti te koje prijedloge imaju za poboljšanje nastave povijesti i HNOS-a općenito.

Ključne riječi: HNOS, nastava povijesti

UVOD

Školske godine 2006./07. svi smo zaplivali u HNOS i snalazili se kako je tko znao i želio primjenjujući zrnca i kapljice koje smo prikupili na stručnim skupovima i individualnim usavršavanjem. Samo je 5. razred bio prilagođen HNOS-u. Ostali su udžbenici bili kao i prije HNOS-a.

Kako je nastavnik najvažniji čimbenik koji utječe na učenje učenika (Marzano, Pickering, Pollock), provela sam anketu s 10 pitanja koja su bila formulirana tako da se rezultati ankete mogu primijeniti u radu iduće školske godine, to jest 2007./08. jer su učenici, kao osmaši, još uvijek u školi.

Pri obradbi ankete izostavljeno je 8. pitanje (bilo ih je ukupno 10) koje je glasilo: Što bi stavio/la, a što izostavio/la iz novog udžbenika? Ponavljaju se identični odgovori iz 6. i 7. pitanja prikazanih u ovoj anketi (s 9 pitanja). Ono što se učenicima sviđa u sadašnjim udžbenicima, to bi, naravno, stavili i u novi. Isto tako, ono što im se ne sviđa, izostavili bi iz novoga udžbenika. Krivo sam oblikovala pitanje, tj. pitala sam isto drugim riječima pa je odgovor morao biti isti.

Istu ću anketu provesti na kraju sljedeće školske godine, 2007./08. s istim učenicima, budućim osmašima. Bit će vjerojatno, zanimljive njihove sličnosti i razlike koje će uočiti u udžbenicima prilagođenima HNOS-u, kao i načinima rada te "drukčijem", nadam se pozitivnom raspoloženju na satima povijesti.

Uvjerenam sam da će anketa, provedena i buduća, i učenicima i meni pomoći u razvijanju strategije pronalaženja sličnosti i razlika za koju citirani autori navode da se

---

* Slavica Ćosić, Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Čepin

upravo ta strategija "smatra jezgrom sveg učenja; upravo su te mentalne operacije temelj ljudske misli".

CILJ

Cilj je ankete bio saznati mišljenja učenika osnovne škole o prednostima i nedostacima HNOS-a u nastavi povijesti. Zadatci istraživanja:

- utvrditi afinitete učenika prema oblicima i metodama rada u nastavi povijesti
- saznati kako se učenici osjećaju na satu povijesti
- ispitati što učenici misle o dosadašnjim udžbenicima povijesti i kakve promjene predlažu za poboljšanje istih.

INSTRUMENTARIJ

Ispitivanje je provedeno anketnim upitnikom na hotimičnom uzorku učenika. Anketa je imala 9 pitanja. 6 pitanja je bilo otvorenoga tipa tako da je pri obradbi primijenjena deskriptivna metoda. 3 su pitanja nudila višestruki izbor, a samo je jedno pitanje tražilo najmanje trostruki izbor strategija rada.

UZORAK

U anketiranju su sudjelovali svi prisutni učenici sedmih razreda OŠ «Vladimir Nazor» Čepin – ukupno 81 učenik u 4 paralelna razreda.

VRIJEME

Anketa je provedena u prvoj godini obvezne primjene HNOS-a u svim osnovnim školama, to jest 2006./07. školske godine u 6. mjesecu na kraju nastavne godine.

INTERPRETACIJA REZULTATA

Prvo je pitanje glasilo:

1. Zaokruži **jedan oblik rada** koji najviše voliš? Obrazloži zašto.
  - a) individualni
  - b) u paru
  - c) skupni (grupni)

Od ukupno 81 anketiranog učenika **većina bira skupni (grupni) oblik rada** (54 učenika ili 67%). Kako je pitanje tražilo objašnjenje zašto, ovo su učenički izbori: više naučimo, pomažemo jedni drugima, zanimljivije je i zabavnije, družimo se, svi se zalažu pomoći pojedincu, podijelimo zadatke i svi možemo naučiti i zapamtiti, što ne

razumijem – objasne mi bolji učenici, čuješ mišljenje drugih osoba i vidiš kako oni rade, lakše mi je kad smo složni, jednostavnije je jer se možemo konzultirati s ostalim učenicima, svaki učenik ima određeni zadatak za koji odgovara, zadatci se dijele prema mogućnostima pa svi nešto nauče.

Afinitet prema **radu u paru** iskazalo je 16 učenika ili 20%, dok je 11 učenika ili 13% najsklonije **individualnom obliku** rada.

Rad u paru obrazlažu riječima: svatko nešto doprinese, više mi objasne nego ja sama, prije se složimo, zabavno je, dogovorimo se bez vike i galame, možemo se o svemu dogovoriti, lakše komuniciramo, mrzim rad s više osoba.

Tipična su objašnjenja za individualce sljedeća: nema prepisivanja, čekanja da radi samo 1 učenik, lakše zapamtim, nitko mi ne smeta, ne buni se, čekaju da odlični učenici naprave sav posao, bolje mi ide, najbolje se vidi tko kako radi, najlakše naučim. Mogu zaključiti da su u pravu.

U drugom pitanju učenici su se trebali odlučiti za najomiljenije metode rada, to jest, one kojima postižu najbolje rezultate u školi na satima obradbe ili kod kuće pri ponavljanju gradiva povijesti.

2. Zaokruži **nekoliko (3 – 5) metoda rada** (strategija) koje ti najviše odgovaraju.

a) pričavanje	h) pisanje teza
b) tablice za UPV	i) činkvine
c) mentalne (umne) mape	j) zavičajni mini projekti
d) slagalica	k) referati
e) eseji	l) dramatizacija
f) prezentacije	lj) plakati
g) crtanje	n) igre

Najveći broj učenika bira izradu **prezentacija** (33 ili 41%), **plakata** (19 učenika ili 23%) i **referata** (15 učenika ili 19%). Zatim slijedi **pisanje eseja** (14 učenika ili 17%). 12 učenika ili 15% rado izrađuje **mentalne (umne) mape**. Za pisanje **činkvina, teza i pričavanje teksta** odlučuje se po 10 učenika ili 12% za svaku strategiju pojedinačno. Metodu obradbe gradiva **slagalicom** zavoľjelo je 8 učenika ili 10%. **Tablice s uzročno posljedičnim vezama** bira 6 učenika ili 7%. Na kraju, prema učestalosti biranja, slijede **crtanje** (4 učenika ili 5%), **projekti** (3 učenika ili 4%), **dramatizacija** (3 učenika ili 4%) i **igre** (2 učenika ili 2%).

Sljedeće je pitanje bilo vrlo osobno. Učenik je trebao izraziti svoj osjećaj na satu povijesti uz obrazloženje zašto se tako, uglavnom, osjeća.

3. Odaberi **jedan odgovor** koji najbolje kazuje kako se najčešće osjećaš na satu povijesti? Objasni zašto.

a) dobro	g) loše
b) vrlo ugodno/ ugodno	h) uplašeno
c) zanimljivo	i) dosadno

d) normalno

e) super

f) veselo/sretno

j) nervozno

k) uzbudljivo

l) zabavno

Veći postotak učenika bira **negativne osjećaje**: 42 učenika ili 51%.

Od njih najveći broj učenika osjeća se na satu povijesti **uplašeno** (17 ili 21%). Objašnjenja su sljedeća: kad nastavnica pita, mrzim učiti, nisam učila, a može me pitati, ne pripremam se za sat, nisam sigurna, nekad ne naučim, brzo zaboravim, bojim se odgovaranja, samo dok ne čujemo što su drugi radili.

Njima 14 ili 17% je **dosadno**. Navodi su učenika: ne volim učenje uz knjigu - bolje uz film, ne zanima me prošlost, ne znam što ću sa sobom - ne zanima me povijest, neke su lekcije dosadne, previše je za učiti, ništa ne naučim i ništa ne znam, dosadno gradivo – jedino volim ljudske navike i poslove u prošlosti.

6 učenika ili 7% je odabralo **loše** raspoloženje koje je povezano s dobrim – zavisi pita li učiteljica ili ne.

5 učenika ili 6% osjeća se **nervozno** i kažu: ne znam kakvo me iznenađenje čeka, očekujem svaki čas da će me pitati, nikada se ne zna što ćemo raditi, izgubim se u teškim temama i pojmovima.

Manje od pola učenika izjasnilo se za **pozitivne osjećaje** – 39 učenika ili 48%.

11 učenika ili 14% osjeća se **vrlo ugodno ili ugodno**. Objašnjenja su sljedeća: uvijek radna atmosfera, zavisi od gradiva, nastavnica je pažljiva s nama iako katkad naglo reagira zbog našega lošeg ponašanja.

Njima 10 ili 12% je **dobro** s objašnjenjima: dobra organizacija, svaki sat učimo novo, kad čitamo eseje i činkvine, pojedinci se "šlepaju" na znanju drugih učenika, nastavnica ima dobre fore pa se smijem, uvijek nešto dodamo na šalu, dobra atmosfera, ako su teme zabavne, saznajem nove događaje.

Sedmorici učenika ili 9% je **zanimljivo** i ovo: kad smo radili o sufražetkinjama, učili o načinu života ljudi.

Veselo/sretno osjeća se 5 učenika ili 6%. Objašnjenja: kad ne pita, zavisi o temi, kad istražujemo, kad radimo mentalne mape i zemljovide, kad radimo u grupi.

6 učenika ili 7% se osjeća **normalno/super** na satu. Obrazloženje: kao na svakom satu, kad ne pita, kad naučim, kad gledam prezentacije drugih učenika, kad izlažem referat, kad čitam esej.

Bilo je i originalnih navoda koji nisu ponuđeni, kao na primjer: ako radimo nešto, onda srce tuče i nije lako; kao u pećnici (vrata i prozori su zatvoreni poslije tjelesnog); kao mrtav (ako me pita).

Četvrto pitanje je tražilo od učenika da odaberu **što bi mijenjali** kako bi se osjećali bolje na satu povijesti. Zahtijevao se sasvim slobodan izbor učenika na pitanje:

4. Što bi trebalo mijenjati da se osjećaš bolje?

Promjene učenika odnose se, uglavnom na **gradivo povijesti** koje žele smanjiti – ukupno 26 učenika ili 32%. Zna se već što bi učenici željeli: manje učenja (9 ili 11% učenika), manje ispitivanja (7 ili 9% učenika), manje uzročno posljedičnih veza (6 učenika ili 7%), manje pojmova (4 učenika ili 5%).

30 učenika ili 37% mijenjalo bi **način rada**: više filmova (10 učenika ili 12%), referata (7 učenika ili 9%), prezentacija (8 učenika ili 10%), zabave, smijeha i igara (15 učenika ili 18%), terenske nastave (5 učenika ili 6%). 3 učenika ili 4% vratilo bi se na "stari" način rada jer s HNOS-om manje nauče.

9 učenika ili 11% ne bi mijenjalo **ništa** (dvojici je čak sve super).

Neki bi **promijenili sebe** (4 učenika ili 5%). «Biseri bi» ugradili klimu u učionicu povijesti (1 učenik) i uveli kros (1 učenik). Vjerojatno je to trebao biti HNOS, ne vjerujem da su poželjeli trčati učionicom povijesti.

5. Čime bi obogatio/la sat povijesti?

U ovom pitanju očekivala sam nove ideje učenika za budući rad u nastavi povijesti. Mada nema ničeg novoga, vrijedno je saznati što učenici vole i žele raditi pa im se to može ponuditi u izbornom dijelu gradiva:

- više igranih filmova, povijesnih emisija, dokumentarnih filmova (28 učenika ili 34%)
- više prezentacija (15 učenika ili 18%)
- više kvizova i igara (12 učenika ili 15%)
- više posjeta povijesnim mjestima i muzejima – terenska nastava (11 učenika ili 13%)
- više istraživanja na Internetu (7 učenika ili 9%)
- više pričanja zanimljivosti o osobama i događajima (5 učenika ili 6%)
- više igrokaza (3 učenika ili 4%)
- više zavičajnih mini projekata (3 učenika ili 4%).

6. Što ti se sviđa u udžbeniku? Što ti olakšava učenje?

I ovo pitanje je bilo otvorenoga tipa, tako da su poneki učenici iznijeli više primjedbi koje im se sviđaju u udžbeniku:

- **slike s tekstom** (43 učenika ili 53%)
- naglašeno bitno u tekstu – tamnije otisnuto (13 učenika ili 16%)
- izvori (10 učenika ili 12%)

- pojmovnik (10 učenika ili 12%)
- karikature (10 učenika ili 12%)
- kronologija (9 učenika ili 11%)
- ništa (6 učenika ili 7%).

7. Što mu zamjeraš (ne sviđa ti se)?

Zanimljivo je da većina učenika udžbenike povijesti doživljava **preopširnima i dosadnima**. Primjedbe su:

- **previše teksta** (48 učenika ili 59%)
- previše izvora (17 učenika ili 21%)
- nema zanimljivosti (12 učenika ili 15%)
- neobjašnjeni svi ključni pojmovi (9 učenika ili 11%)
- previše godina (6 učenika ili 7%)
- ništa (5 učenika ili 6%).

Sljedeće je pitanje bilo, također otvorenoga tipa.

8. Što bi dodao/la u udžbenik da ti bude zanimljivije i lakše učiti/ pamtiti?

Učenici bi dodali u/uz udžbenik povijesti da si olakšaju učenje:

- CD-e ili DVD-e s prezentacijama gradiva (23 učenika ili 28%)
- slijepe zemljovide ili s tekstom na CD-u (16 učenika ili 20%)
- mentalne (umne mape) – 12 učenika ili 15%
- zanimljivosti (9 učenika ili 11%) i objašnjene ključne pojmove (9 učenika)
- ništa (8 učenika ili 9%)
- sažetke lekcija (4 učenika ili 5%), strip u svakoj lekciji (4 učenika), radne listiće (4 učenika), igre, križaljke i asocijacije (4 učenika)
- najnovija otkrića iz povijesti na DVD-u (1 učenik ili 1%).

Kako su naši učenici generacija računala, razumljivo je da 40 učenika ili 49% želi **CD-e ili DVD-e** vezane uz predmet i gradivo koje proučavamo.

Posljednje je pitanje nudilo učenicima mogućnost da iznesu osobne prijedloge i zamjedbe o onome što nisam pitala, a oni bi željeli reći.

9. Tvoja osobna primjedba ili prijedlog, ako želiš nešto dodati što nisam pitala.

Većina učenika nije imala nikakvu primjedbu, točnije njih 43 ili 53%.

Pojedinačne primjedbe odnose se na strogo ocjenjivanje općenito iz svih predmeta te da nastavnici trebaju povećati ocjenu svakom učeniku. 3 bi učenika vratilo stari način rada, a ne HNOS jer ništa ne nauče. 1 bi učenik želio više zabave po HNOS-u, a manje učenja. Jednom je teže raditi po HNOS-u jer neki učenici cijelo vrijeme zabušavaju. Ništa konkretno za povijest.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE ANKETE

Rezultati ankete o prednostima i nedostacima HNOS-a prema mišljenju učenika osnovne škole u nastavi povijesti, upućuju na sljedeće zaključke:

1. većina se učenika odlučuje za skupni (grupni) oblik rada u nastavi povijesti
2. najveći broj učenika bira kreativnije metode rada - izradu prezentacija, plakata, referata, eseja, umnih (mentalnih) mapa
3. pola učenika na satu povijesti ne osjeća se pozitivno – prevladava strah i dosada
4. promjene koje bi željeli učenici, odnose se na smanjenje gradiva, manje učenja i manje ispitivanja
5. učenici nemaju novih ideja kojima bismo mogli obogatiti sat povijesti – navode sve ono što već radimo
6. više od pola učenika željelo bi udžbenik povijesti u kojem bi prevladavale slike s tekstom
7. za 80% učenika udžbenik povijesti ima, još uvijek, previše teksta i izvora, a premalo slika
8. pola učenika za olakšanje učenja i poboljšanje udžbenika povijesti žele CD-e i DVD-e s gradivom povijesti
9. većina učenika nema nikakvu dodatnu primjedbu ili prijedlog, osim navedenog.

ZAKLJUČAK

Anketa nije imala cilj znanstveno istražiti mišljenje učenika što je i nemoguće. Učenici osnovnoškolskoga uzrasta nisu u stanju temeljito procijeniti i vrjednovati svoj rad, značaj raznovrsnosti metoda i oblika rada te standarde za izradu udžbenika. Ali sasvim sigurno mogu izraziti kako se osjećaju na satu, što bi promijenili da im bude bolje, ugodnije i zabavnije te kakav udžbenik žele.

Najjednostavniji recept za poboljšanje obrazovanja mora biti, a i jest, povratna informacija. Ova je anketa bila povratna informacija učenika o radu prije HNOS-a te mišljenja o njemu u prvoj godini njegove primjene.

U svakom slučaju zanimljivo je čuti i mišljenje učenika (makar anketom) kako se snalaze u HNOS-u. Također bi bilo korisno dobiti povratnu informaciju i od učitelja. No, nas i učenike, one koji provode HNOS, nitko ne shvaća ozbiljno. Primjedbe, ako ih i ima, ostaju negdje u ladicama.

LITERATURA

- Jirasek, S. (2006.), Problemi udžbenika u osnovnoj školi. Napredak br. 4/2006.
Marzano, R., Pickering, D., Pollock, J. (2006.), Nastavne strategije – kako primijeniti 9 najuspješnijih strategija
Relja, J. (2007.), Kako se učenici osjećaju u školi, Napredak br. 1/2007.
-

UDK 371.3:93/99
Expert Paper
Received on: 12.03.2008.

Slavica Ćosić*

STUDENTS' FEEDBACK ON THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF IMPLEMENTING HNOS (CROATIAN NATIONAL EDUCATION STANDARD) IN THE TEACHING OF HISTORY IN PRIMARY SCHOOLS

***Summary:** The paper discusses the results of a poll conducted with 81 students in four 7th grades of the primary school Vladimir Nazor in Čepin. The aim was to find out the students' opinion about the 'new' way of working and using 'old' textbooks, about how difficult it is for them to learn now, whether they know more or less, how they feel during history classes, and what suggestions they have for improving the teaching of history and HNOS in general.*

***Key words:** HNOS, history teaching*

---

* Slavica Ćosić, Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Čepin